

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Kunta- ja aluehallinto-osasto

Viite: VM162:00/2011

KEMINMAAN KUNNAN LAUSUNTO KUNTARAKENNELAKIMUUTOKSESTA

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa kuntarakennelakimuutoksesta. Lausuntopyynnössä pyydetään kannanottoa mm. seuraaviin kysymyksiin:

- selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä
- esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä
- valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta
- yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä
- sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti.

Lausunto tulee toimittaa valtioneuvostonministeriölle sähköpostitse viimeistään 7.3.2013 mennessä.

Keminmaan kunta esittää lausuntonaan seuraavaa.

Lain valmistelusta

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen esitys kuntarakennelainsäädännön syvälistä muutosta perustuslailla suojattuun kuntien itsehallinnolliseen asemaan. Lakimuutoksella puututaan merkittävällä tavalla kuntalaisten oikeuteen päättää paikallisdemokratian keskeisimmistä sisällöistä - kunnan palveluista ja niiden kehittämisestä lähellä kuntalaista. Edellisestä johtuen on kohtuullista odottaa, että lainsäädäntötyö olisi perusteellista ja sisällöltään korkealaatuista. Edelleen lainsäätäjän tulee varmistaa, että lainvalmistelu ei ole ristiriidassa perustuslain kunnallista itsehallintoa koskevan lainsäädännön kanssa.

Edellä olevat lain valmistelulle asetettavat odotukset täyttyvät heikosti kuntarakennelain valmistelussa. Lain valmisteluun liittyvät aikataulut ovat osoittautuneet epärealistisiksi, lain vaikutuspiirissä oleville kunnille varattu lausuntoaika on erittäin lyhyt lain syvälliset vaikutukset huomioon ottaen, lain valmisteluun olennaisesti liittyvä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen muutoksen linjaukset eivät ole selkiintyneet kunnille varatun lausunnon antamisajankohtana, kuntien rahoitus-

asemaan vaikuttava valtiosuusjärjestelmän muutos on keskeneräinen lausunnon antamisajankohtana sekä itse lakiesityksen sisältö on epäyhtenäinen.

Edellä oleva merkitsee käytännössä sitä, että kunnat joutuvat lausumaan lakiesityksestä, jonka sisältö on epäyhtenäinen, jonka riippuvuudet muuhun lainsäädäntöön ovat heikosti määritellyt ja jonka perustuslaillinen oikeutus on epäselvä. Näin ollen lain valmistelutyön laadukkuus voidaan perustellusti asettaa kyseenalaiseksi.

Selvitysvelvollisuudesta

Lakiesityksessä esitetyt perusteet selvitysvelvollisuudelle ovat laadittu siten, että selvitys tulisi tosiasiallisesti suorittaa kaikissa kunnissa. Lakiesityksen tavoitteena on esitetty vahvoin peruskuntiin pohjautuva kuntarakenne, jossa kuntien lukumäärä olisi huomattavasti nykyistä alempi. On selvää, että aluerakenteeltaan Suomen kaltaisessa maassa ei pystytä luomaan vahvojen peruskuntien verkostoa, joka pystyisi laajasti ja pääosin vastaamaan peruspalvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta, jopa erikoissairaanhoidon mukana lukien. Tämä pätee erityisesti Lapin maakunnassa, jossa kuntakeskusten etäisyydet ovat suuret ja harvaanasutus on voimakasta.

Kuntaliitosselvitystarvetta koskevien väestöpohjaa, työpaikkaomavaraisuutta, työsäkäyntiä, yhdyskuntarakennetta ja kunnan taloutta kuvaavien kriteereiden määrittelyssä tulisikin ottaa huomioon alueelliset erityispiirteet eikä 20 000 asukkaan väestöpohja ole automaattisesti oikea kuntaselvityksen peruste. Kunnilla tuleekin olla aito mahdollisuus vaikuttaa selvitysalueiden määrittelyyn erilaiset alueelliset olosuhteet huomioon ottaen. Kun kuntaliitospakkoa ei olla sisällyttämässä lakiin, kuten lain valmistelun aikana ovat valtiovallan edustajat useaan otteeseen ja useissa yhteyksissä todenneet, tulee selvitysvelvollisuus ulottaa koskemaan joko kuntaliitosten edellytyksiä tai mahdollisuuksia kuntien väliseen yhteistyöhön perustuvaan palvelujen tuotantorakenteen uudistamiseen. Edelliseen perustuen valtioneuvoston ministeriön oikeutta nimetä erityinen kuntajakoselvittäjä tulee arvioida lain jatkovalmistelun yhteydessä kriittisesti. Valtioneuvostolla tulee kuitenkin olla mahdollisuus kuntarakenteen muuttamisen selvittämiseen kriisikuntien osalta.

Kuntarakenteen muutosten tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja kunta- ja palvelurakennemuutokset tulee toteuttaa paikallisista aloitteista ja muutokseen osallistuvien kuntien omiin päätöksiin perustuen. Niille alueille, joilla ei ole edellytyksiä kuntien omiin päätöksiin perustuvien kuntaliitosten syntyyn, tulee varata mahdollisuus palvelutoiminnan tehostamiseen kuntien väliseen yhteistyöhön ja muihin tuotantorakenteen muutoksiin perustuen. Tämä mahdollisuus tulee myös kirjata omana kohtana kuntarakennelakiin.

Meri-Lapin alueella on v. 2011 valmistunut kuntaliitosselvitys. Alueen kunnista vain Kemin kaupunki katsoi kuntaliitoksen olevan mahdollinen. Meri-Lapin alueelle on viime vuosina suoritettu myös lukuisia muita yhteistoimintaa koskevia selvityksiä mm. sote -piirin perustamista koskeva selvitys, joka valmistui v. 2007. Edellä olevan perusteella Keminmaan kunta katsoo, että mahdollinen kuntarakennelain selvitysvelvollisuus Meri-Lapin alueella tulisi ulottaa koskemaan enintään alueen kuntien välisen yhteistoiminnan syventämistä.

Lakiesityksen määräajoista ja menettelystä

Kuten jo edellä todettiin, on lakimuutokselle esitetty lainsäädäntötyön aikataulu liian kireä. Laadukas ja kaikkia lakimuutoksen kohteena olevia riittävästi osallistava valmistelu edellyttää lain valmistelu- ja säädäntötyön uutta aikatauluttamista.

Lakiesityksessä oleva kuntien velvoite ilmoittaa 30.11.2013 mennessä yhdistymiselvityksen suorittamisesta on liian kireä. Määräaika tulee määrittää siten, että kunnilla on selkeä käsitys lain sisällöstä sekä kuntarakennelakiesitykseen kiinteästi liittyvän sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen toteuttamisesta ennen ilmoitusvelvollisuuden määräajan päättymistä. Loogisinta ilmoitusvelvollisuuden määräajalle olisi ajankohta, joka määrätään kuntarakennelain voimaantuloa seuraavaan ajankohtaan esimerkiksi kuusi kuukautta lain voimaan tulon jälkeen.

Kuntarakennelakiesityksessä esitetty määräaika mahdollisen kuntajakoselvityksen suorittamiseksi 1.4.2014 mennessä, tulee vastaavasti määrittellä uudelleen siten, että määräaika päättyy kuusi kuukautta kunnan ilmoituksesta yhdistymiselvityksen suorittamisesta.

Kunta- ja palvelurakenteiden muutosten voimaan tulo voisi tapahtua aikaisintaan vuoden 2017 eli uuden valtuustokauden alusta alkaen.

Valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta

Kuten jo edellä lausunnossa todettiin, tulee kuntajaon muutokset pääsääntöisesti toteuttaa kuntien vapaaehtoisilla päätöksillä perustuen kuntien perustuslain turvaamaan itsehallintoon.

Valtioneuvostolle annettava oikeus päättää kuntajaon muutoksesta vastoin kuntien tahtoa pitää lakiesityksessä rajata yksiselitteisesti koskemaan tilanteita, joissa kuntalaisten oikeus peruspalveluihin on todellisessa vaarassa johtuen kunnan taloudellisesta tilanteesta tai muusta vastaavasta kunnan omasta toiminnasta johtuvasta pakottavasta syystä. Valtioneuvoston toimivaltaa koskevassa lainkohdassa tai sen perustelutekstissä tulee kuvata ne edellytykset, joiden perusteella valtioneuvostolla on oikeus päättää kunnan pakkoliitoksesta.

Yhdistämisavustuksesta

Kuntien yhdistämisen taloudellinen tuki tulee mitoittaa siten, että se kattaa kuntien todelliset yhdistämiskulut ja luo aidon kannustimen kuntaliitoksiin. Kuntakohtainen taloudellinen tuki pitää olla lakiesityksessä ehdotettua suurempi.

Myös yhdistymisavustuksen ehdot tulee olla sellaiset, että ne tukevat kuntien omaehtoisia yhdistymispäätöksiä. Tuen saamisen rajaaminen kuntaliitoksille, jotka toteutuvat vain lakiesityksen mukaisella alueella tai poikkeuslupa perustuvaan muutetulla alueella, kaventaa kuntien mahdollisuuksia alueen omista lähtökodista perustuvien kuntaliitosten suorittamiseen.

Yhdistämisavustuksen saamisen ehtona olevien määräaikojen tulee myös noudattaa väljemmän aikataulusityksemme mukaisia määräaikoja.

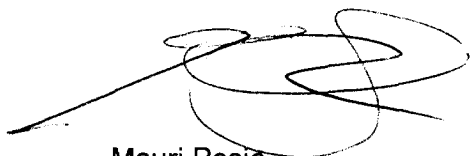
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen muutoksesta

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevat linjaukset ovat lausunnon antamisajankohtana vielä jäsentymättömiä. Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän esitys annettiin erimielisenä. Näin ollen lausunnon antamiselle sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti lainvalmistelun tässä vaiheessa ei ole riittäviä perusteita.

Edellä kuvatun perusteella kuntauudistuksen ja siihen liittyvän kuntarakennelain muutosesityksen kiinteä kytkentä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen tuleekin purkaa lain jatkovalmistelussa. Kunnille tulee varata erillinen mahdollisuus ottaa kantaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen siinä vaiheessa, jossa kuntien tiedossa on erityisvastuualueille asetettujen selvitysmiesten esitykset alueen perustason sosiaali- ja terveystalvelujen sekä erikoissairaanhoidon palvelujen järjestämis- ja tuottamistavasta.

Keminmaan kunta katsoo, että sosiaali- ja terveydenhuollon, perusterveydenhoidon ja erikoissairaanhoidon palveluista tulee muodostaa yhtenäinen palvelukokonaisuus pääasiassa nykyisten sairaanhoitopiirien alueista muodostettaville sote -alueille. Näin muodostettava alue täyttäisi sosiaali- ja terveysministeriön asettaman palvelurakenteen työryhmän loppuraportissa esitetyn 50.000 asukkaan edellytyksen sote -alueen muodostamiseksi.

Keminmaa 26.2.2013

Mauri Posio
Vs. kunnanjohtaja

Merja Michelsson
Hallintosihteeri